

УДК 330.341

І.В. Данилюк, канд.екон.наук, доц.

Західноукраїнський національний університет, Україна

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА: РЕАЛІЇ, МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ

I.V. Danylyuk, Ph.D.; Assoc. Prof.

DIGITALECONOMY: REALITIES, OPPORTUNITIES, CHALLENGES

Дослідженням проблем та перспектив розвитку цифрової економіки в Україні, а також викликам, які стоять перед сучасним суспільством присвячено багато праць зарубіжних науковців, зокрема: К. Шваба, Т. Блумарта, Е. Дрекслера, М. Форда, Дж. Брокмана та українських авторів, таких як: Л. Кіт, І. Маліка, А. Філіпенко, О. Джусов, С. Апальков, К. Краус, О. Голобородько та ін. Цифровізація орієнтується на міжнародне співробітництво, допомагає знайти вихід на світовий ринок. А ефективне використання інструментів цифрової економіки є засобом забезпечення стабільності та інформаційної безпеки.

Цифрова економіка орієнтована на споживача, зокрема:

- отримання громадянами довідок, запитів, заяв, відповідей в електронному вигляді;
- електронні платежі;
- ринок миттєвих замовлень через онлайн – магазини;
- інтернет – банкінг і т.п. [2, с. 56]

Цифрова епоха змінює не лише підхід до ведення бізнесу, а й вимоги до використання та впровадження інформаційних технологій. І в даному випадку, держава відіграє досить важливу роль, оскільки регулює даний процес через введення норм, принципів, через контроль методів використання, здійснення технологічних змін, що сприяють узгодженню та закріпленню цифрових відносин між суспільством і владою.

Розглянемо процес цифровізації на прикладі Естонії, яка перетворилася за сто років з країни сільськогосподарської в цифрову державу.

Цифрова Естонія була створена за допомогою ІТ – системи X-Road, основна перевага якої - обмін даними електронних реєстрів між всіма державними установами в режимі реального часу.

Кожен громадянин Естонії користується 100-120 електронними послугами і кожен рік електронні послуги економлять естонському громадянину 10 днів життя. Зокрема, до впровадження цієї системи, людина, звертаючись у Департамент шосейних доріг у середньому витрачала 2 години на чергу та 1,5 години на отримання послуги (продовження терміну дії водійського посвідчення, проходження технічного огляду, продовження терміну дії медичної довідки, змінити власника автомобіля). Сьогодні всі зазначені процедури можна зробити сидячи вдома на дивані за 5 хвилин.

У режимі офлайн залишилися лише три послуги: реєстрація нерухомості, шлюб та розірвання останнього. Естонці шуткують, що після народження малюка, він в першу чергу отримує не ім'я, а ідентифікаційний код естонця, який можна вважати ключем громадянина до послуг цифрової держави. Але перевага цього коду в тому, що він усуває копіювання персональних даних громадянина різними державними структурами. В Естонії захист персональних даних має особливий статус: державна установа може запросити дані, які стосуються лише її профільних послуг (в Україні збір даних відбувається по принципу «чим більше – тим краще»). Кожен громадянин Естонії у своєму персональному кабінеті бачить відповідні запити на його дані. У випадку необґрунтованості запиту, громадянин може звернутися в Інспекцію захисту

персональних даних, яка є незалежним органом. Остання, у свою чергу перевіряє дотримання правил захисту персональних даних.

Державна онлайн – платформа eKool в школах дозволяє батькам стежити за прогресом своїх дітей і спілкуватися з вчителями. Кожен день в систему вноситься понад мільйон оцінок. В естонських школах фокусуються ні на програмуванні, а на набутті інформаційних навичок, до яких належать:

- управління інформацією;
- комунікація у цифровому середовищі;
- створення цифрового контенту, творче самовираження;
- безпека;
- усунення проблем.

Однак, програмування в школах починають викладати з третього класу, оскільки, вважають, що це друга грамотність.

Перейдемо до медицини, вона працює на платформі e-Здоров'я, і є безкоштовною. Платформа має кілька блоків (портал пацієнта (пацієнт бачить всі свої хвороби, щеплення, виклики лікаря, рентген, МРТ, призначення, томографію), e-Швидка допомога (поки швидка допомога їде до хворого диспетчером з центру тривоги заноситься вся інформація про пацієнта, лікар має вичерпні дані щодо хвороб останнього та ін.)). Зміни в карту пацієнта може внести лише лікар. Що стосується рецептів, хворі естонці не бігають по аптеках: лікар виписує ліки через інтернет, і, про це автоматично дізнаються в кожній аптеці.

95% податків в Естонії виплачуються онлайн. Система цифрового оподаткування дозволяє автоматично заповнювати всі форми через інтернет, дані перевіряються і можуть бути відправлені протягом трьох хвилин (весь процес обробки інформації). Вперше пілотний проект було розроблено для малих підприємств (естонський підприємець може відкрити рахунок в банку для виплати заробітної плати працівникам та доступ до нього двом службам: податковому, митному департаментам. Потреба у щомісячній подачі податкової декларації автоматично відпала, департаменти самостійно знімають податки із заробітної плати працівників). Що стосується повернення податку та складання податкової декларації фізичних осіб, завдяки системі X-Road, всі доходи і витрати система підтягує автоматично, при перевірці, узгодженні суми, фізична особа відправляє декларацію в один клік на податковий департамент.

Дуже багато переваг дає цифрове суспільство, зокрема:

- запускання стартапів (Естонія відома найбільшою кількістю стартапів на душу населення в світі. Нову компанію можна зареєструвати за 20 хвилин. 98 % нових компаній можна зареєструвати через інтернет);
- мобільне паркування (додаток Mobile Parking дозволяє знайти найближче парковочне місце та оплатити його. Сервіс синхронізується з вашою машиною по Bluetooth і починає відраховувати час як тільки включається двигун);
- банківські перекази (за переказ за кордон банку ви маєте сплатити 5 %, в країні існує платформа Transferwise, яка дозволяє перевести гроші у 8 разів дешевше);
- роботи – вантажники (естонська компанія Starship Technologies використовує роботи при доставці товарів).

Кабінет міністрів, уряд застосовує IT – систему X-Road з 2001 року. І вже в 2018 році тривалість засідань міністрів відбувалась в середньому за 30 хвилин. Такий швидкості Кабінет міністрів завдячує повній цифровізації процесу ухвалення урядових рішень. Процес використовує 5 основних IT – інструментів: E – кабінет, E – Консультація, X-Road, Центр обміну електронними документами, Цифрова ідентифікація. Зазначена система дає можливість уряду на засіданні прийняти 90 % рішень без дискусій. Міністри мають всі комунікаційні засоби для підготовки до таких

засідань, при цьому вони не використовують особливі засоби роботи, звичайні гаджети: телефони, планшети, комп'ютери.

17 січня 2018 року уряд схвалив концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затвердив план заходів щодо її реалізації [5]. Що стосується цифрових навичок українців, вітчизняні айтишники входять у п'ятірку найкращих спеціалістів галузі у світі [2, с. 57].

Але проблем, на сьогодні ще існує багато, зокрема:

- якість мобільного інтернету бажає бути кращою;
- територіальна нерівність (сільська місцевість);
- застаріла техніка у державних організаціях та інфраструктурах;
- низький рівень державної підтримки;
- високий ризик інформаційних та кібератак.

Література:

1.Греба Р. Яким буде олімпійський (цифровий) стрибок України. Українська правда. 22.02.2018. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/02/22/229140/> (дата звернення: 12.07.2019).

2.Жекало Г.І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку//науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 26, частина 1. - 2019. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/12.pdf

3.Кіреєв Д.Б. Розвиток цифрової економіки як елемент стратегії суспільного розвитку в Україні. Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія : Державне управління. 2019. Том 30(69). № 1. С. 38–44.

4.Краус Н., Голобородько О., Краус К. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf (дата звернення: 18.07.2019).

5.Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації». Урядовий портал: веб-сайт. 17.01.2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodoyi-realizaciyi> (дата звернення: 07.07.2019).

6.Цифрова економіка України: час діяти настав. URL: <https://issuu.com/mineconomdev/docs/> (дата звернення: 10.07.2019).

7.Щербатенко О. Перспективи та перешкоди цифрової економіки в Україні. Na chasi. 29.01.2018. URL: <https://nachasi.com/2018/01/29/what-makes-ukraine-digital/> (дата звернення: 11.07.2019).